

Předmět a metody dějin umění

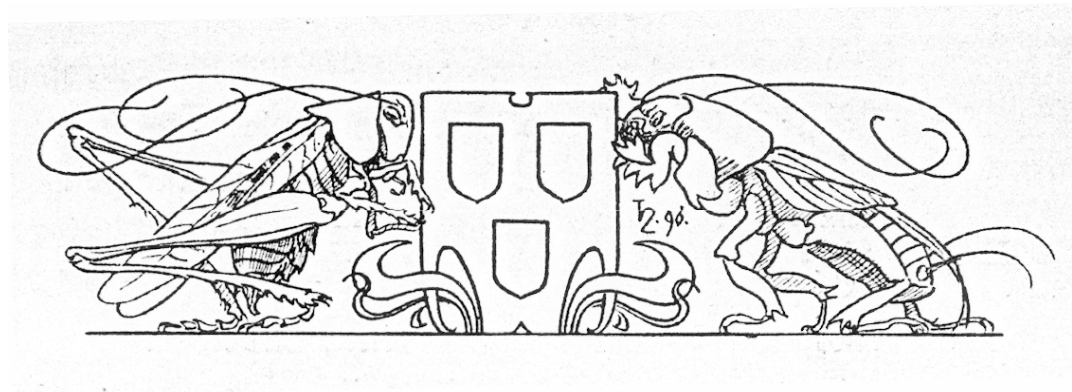

Reflexe vizuální kultury

- dějiny umění
- teorie vizuální kultury
- programové a kritické texty
- umělecké interpretace
- teoretické disciplíny: estetika, sociologie, filosofie, teologie aj.

Předmět dějin umění

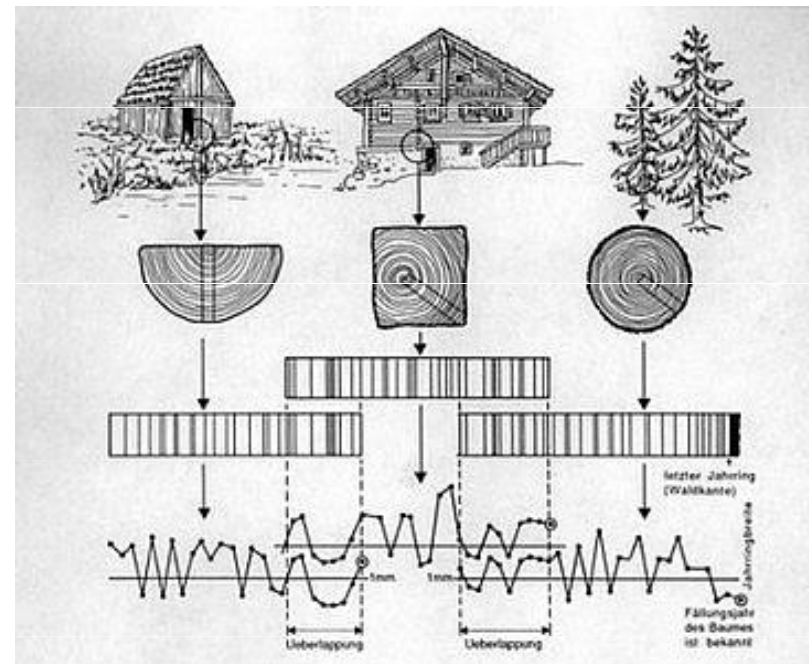
- výtvarné umění: architektura a urbanismus, sochařství, malířství, kresba a grafika, užité umění, fotografie, performance, video a nová média
(polarita výtvarné umění/vizuální kultura)

Metody dějin umění

1) Určení nebo ověření proveniencí podle historických zpráv a formálních znaků (zkoumání autenticity přírodovědnými metodami)

2) Interpretace

Uměleckohistorické interpretace (1)

- **Formální analýza**

Albert Kotal: „Co není ve zraku, není ani v rozumu.“

Heinrich Wölfflin, *Kunstgeschichtliche Grundbegriffe* (1915)

- **Kritická ikonologie**

Erwin Panofsky: Kulturní symptomy, svět „symbolických“ hodnot, podstatné tendence lidského myšlení.

Aby M. Warburg, *Mnemosyné* (obrazový atlas, nedokončeno), E. Panofsky, *Studies in Iconology. Humanistic Themes in the Art of Renaissance* (1939)

- **Hermeneutika**

Mojmír Horyna, *Umělecké dílo jako rozvrh* (2004)

Martin Heidegger, *Der Ursprung des Kunstwerkes* (1935), *Bauen, Wohnen, Denken* (1951)

Hans Georg Gadamer, *Aktualität des Schönen* (1977)

- **Receptivní estetika**

Michael Baxandall: „dobové oko“

Uměleckohistorické interpretace (2)

- **Sémantika, sémiologie**
Jan Mukařovský, *Umění jako sémiologická skutečnost* (1934)
Josef Zvěřina, *Výtvarné dílo jako znak* (1971)
- **Psychologie**
René Huyghe: mezi dějinami umění a estetikou
- **Psychoanalýza**
Sigmund Freud, *Kindheitserinnerung des Leonardo da Vinci* (1910)
Jacques Lacan
- **Sociální historie**
„dílo jako depozitum sociálních vztahů“
- **Poststrukturalismus**
Michel Foucault
Poststrukturalisté tvrdí, že znázorňování je neoddělitelnou součástí sociálních procesů nadvlády a kontroly, historikové umění tvrdí, že znázorňování je nestrannou, a tedy politicky neutrální činností.
- **Dekonstrukce, gender studies...**

K interpretaci díla
Diego Velázquez, *Las Meninas*, 1656-57

Variace na *Las Meninas*
Pablo Picasso (1957), Richard Hamilton (1973)

Variace na *Las Meninas*
Eve Sussman, *89 vteřin v Alcázaru*, 2004
médijní instalace

Počátky dějin umění (1)

- Giorgio Vasari, *Le Vite de' piu eccellenti pittori, scultori e architettori* (1550, 1568)

Dějiny umění jako
dějiny umělců,
„anekdotické“ líčení

Počátky dějin umění (2)

- Johann Joachim Winckelmann, *Gedanken über die Nachahmung der griechischen Werke in der Malerei und Bildhauerkunst* (1755), *Geschichte der Kunst des Altertums* (1764)
Dějiny umění jako dějiny ideálu

Počátky dějin umění (3)

- Carl Friedrich von Rumohr, *Italienische Forschungen* I-III (1827-1831)
Vědecké dějiny umění

Architektura

Kategorizace staveb

- podle účelu: sakrální/profánní, veřejná/soukromá
- podle typu: palácová, kostelní, domovní aj.
- podle materiálu: dřevěná, kamenná, cihlová, betonová (kombinace železobetonu a skla) aj.
- podle stavební techniky: zděná, litá, montovaná
- podle formálního pojetí: tektonická/stereotomní, pod. článková/bloková (např. řecký chrám vs. pyramida)

Sochařství

Kategorizace

- podle prostorového pojetí: socha, sousoší, reliéf
- podle funkce: volná díla / díla spojená s architekturou (též pomníky)
- podle výtvarné techniky: 1) skulptura (lat. sculpere = řezat do něčeho) – ubírání hmoty dřeva, kamene či kosti (kamenosochařství, řezbářství, glyptika tj. řezba gem a kamejí), 2) plastika (řec. plastikos = tvořící z hlíny) – přidávání hmoty, tj. modelování ve vosku, štuku, hlíně (ceroplastika, štukatérství, terakotářství) a kovolitecké postupy, 3) kovotepectví, antická toreutika

Malířství

Kategorizace

- podle funkce: volné/užité (např. knižní malba, či vitraje), intimní/monumentální
- podle námětu: figurální, portrétní, žánrové, krajinomalba, zátiší (jiné dělení: mytologické, církevní, světské)
- podle materiálu (podkladu, barev) a techniky: nástěnná malba, mozaika, sgrafito, sklomalba, závěsné obrazy – deskové (nejčastěji tempera na dřevě), olej na plátně, akryl na sololitu, dále akvarel, pastel, kvaš (vše na papíru) atd.
- podle vztahu k předmětné skutečnosti: abstraktní/zobrazující